

พลเมืองไทยกับประชาธิปไตยไซเบอร์ Thai Citizens and Cyber Democracy

สุเมธ สรรเพชร, อจิตพล ตากันทะ¹

Sumet sanpech, Achittaphon Takantha

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นบทความวิจัยที่อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคำว่า พลเมืองไทยและคำว่าประชาธิปไตยไซเบอร์ โดยวิธีการศึกษาบทความและค้นหาความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ด้วยว่าในปัจจุบันพื้นที่ที่ผู้คนใช้ในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการรวมตัวนั้นได้มีมากขึ้น จากที่ในอดีตมีเพียงแค่รูปแบบการความสัมพันธ์ในพื้นที่ ครอบครัวยุคชน ประเทศ แต่ในปัจจุบันผู้คนได้เข้าถึงกันด้วยการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลาง และสร้างชุมชนเสมือนขึ้นมาในการพูดคุยแลกเปลี่ยน รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความคิดเห็น อีกทั้งการอยู่ร่วมกันในชุมชนเสมือนนั้นจะเป็นการรวมตัวของผู้คนที่มีความคิดไปในทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ประเด็นสำคัญที่ใช้ในการศึกษาคือประเด็นของพลเมืองไทยกับประชาธิปไตยไซเบอร์ ที่จะพูดถึงความสัมพันธ์ของพลเมืองและการแสดงออกความคิดเห็นต่อสถาบันทางการเมืองด้วย บทความนี้จึงสามารถสรุปได้ว่าประชาธิปไตยไซเบอร์ เป็นปรากฏการณ์ของการประชาธิปไตยที่ปรากฏขึ้นในพื้นที่ที่เรียกว่าพื้นที่ไซเบอร์ และเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ที่สำคัญในการแสดงออกทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต โดยผลการศึกษาและข้อถกเถียงเรื่องการเมืองในอินเทอร์เน็ต แต่การกระทำทุกอย่างของพลเมืองไทยเกี่ยวกับประชาธิปไตยไซเบอร์นั้น จะอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่ถูกบังคับใช้ร่วมกัน และรัฐบาลมีการใช้อำนาจทางกฎหมายในการดำเนินการปิดกั้นและมีคำสั่งปิดเพจเฟซบุ๊กหลายเพจ ที่มีการสร้างชุมชนเสมือนหรือเสนอข่าวสาร ที่ส่งผลกระทบต่อรัฐบาลแต่ยังมีอีกหลายเพจเฟซบุ๊ก ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งแต่เป็นการสนับสนุนรัฐบาลแต่ไม่ได้รับการตรวจสอบ จึงเป็นที่มาของการศึกษาคำว่าประชาธิปไตยไซเบอร์ในบทความนี้

คำสำคัญ : พลเมือง , ไซเบอร์ , ประชาธิปไตย

¹ สาขารัฐศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; School of Administrative Studies: Political Science

Abstract

This research article is a research article explaining the meaning of Thai citizens and the term cyber democracy by studying articles and searching for knowledge through various media. nowadays, the areas where people use it for communication and inclusion have grown from where in the past only had a pattern of relationships in the family, community, country, but today, people have access to one another. Technology and the Internet as the medium And create a virtual community for discussion and discussion, as well as criticism and opinion. in addition to coexistence in a virtual assembly, the majority of like-minded people gather. The key points used in the study are those of Thai citizens and cyber democracy. To talk about civic relations and express their views on political institutions as well this article can conclude that cyber democracy It is a phenomenon of democracy that has emerged in an area known as cyber space. It is an important new public space for political expression through the Internet by the results of studies and Internet political debates. But all actions by Thai citizens regarding cyber democracy are governed by a common legal framework. and the government has used the legal power to block and shut down many Facebook pages that create virtual communities or offer news that affect the government. This caused controversy, but it supported the government but had not been examined. it is the source of the study of the term cyber democracy in this article.

Keywords : Citizen , Cyber , Democracy

บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตและวิวัฒนาการที่น่าทึ่ง มนุษย์ถือเป็นสัตว์สังคมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวคนเดียวได้ มนุษย์จึงต้องอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม อีกทั้งมนุษย์เป็นนักประดิษฐ์และคิดค้นสิ่งต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องที่ตนเองต้องการ หนึ่งในสิ่งประดิษฐ์หรือค้นคว้าที่สำเร็จและได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในโลกคือ สิ่งที่เราเรียกว่าเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารกันระหว่าง ผู้ส่งสารกับผู้รับสาร นักวิชาการได้กล่าวถึงการเกิดและการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไว้ว่า “การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้เข้ามาสร้างการสื่อสาร

แบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (interactive) ระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร รวมทั้งช่วยสื่อสารประเด็นทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลง ที่มีผลกระทบต่อสาธารณะที่สำคัญให้กับประชาชนทุกคน”(Filzmaier, 2002) กล่าวคือการเกิดขึ้นของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทำลายเส้นแบ่งสังคมที่เป็นเส้นแบ่งกลุ่มสังคมที่มีตั้งแต่ ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศ ทวีป ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้อย่างไม่มีข้อจำกัด คนในทุกชนชั้นเข้าถึงข้อมูลได้ไม่ว่าจะอยู่ในส่วนไหนของโลก เป็นการเชื่อมทุกคนในโลกให้สามารถรับสารและส่งสารกันได้อย่างอิสระ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ส่งผลกระทบทั้งในมิติเชิงบวกและลบ โดยเป็นเครื่องมือที่เอื้อให้พลเมืองมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรับผิดชอบซึ่งเป็นคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวการที่พลเมืองรู้จักที่จะใช้อินเทอร์เน็ต จะทำให้เกิดพลเมืองที่ชาญฉลาดและรอบรู้ข้อมูลต่างๆ มีการติดต่อระหว่างเครือข่ายที่เข้มแข็งเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดสิทธิเสรีภาพผ่านการสร้างพื้นที่ในการกำหนดมติมหาชนหรือกลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสดงความเห็นต่อนโยบายสาธารณะต่างๆ ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นตัวอย่างของ “ชุมชนบนพื้นที่เสมือน” ด้วยบทบาทของอินเทอร์เน็ตที่มีบทบาทมากขึ้นในการใช้ชีวิตของพลเมือง ด้วยอิสระภาพทางการเข้าถึงกันได้ของพลเมืองจึงก่อให้เกิดชุมชนบนพื้นที่เสมือนที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นชุมชน “ประชาธิปไตยไซเบอร์” ซึ่งเป็นประชาธิปไตยในโลกอินเทอร์เน็ตที่สร้างการเมืองที่มีการถกเถียงกันด้วยความจริงมีความลึกซึ้งและมีความชาญฉลาดและสามารถสร้างประเด็นสาธารณะใหม่ ๆ ซึ่งอาจไม่ได้รับความสนใจจากสื่อหลักมาก่อน นอกจากประชาธิปไตยไซเบอร์จะมีคุณประโยชน์หลายประการ ก็มีสิ่งท้าทายหลายประเด็นที่เกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต และปัญหาเดิมของโครงสร้างทางการเมืองการปกครองอาทิการใช้อำนาจที่มากเกินไปขององค์กรภาครัฐ รวมทั้งการใช้อำนาจในการสอดส่องกำกับดูแลโลกอินเทอร์เน็ต และด้วยการเข้าถึงสิ่งเหล่านี้สิ่งที่เกิดขึ้นคือพลเมืองมีการวิพากษ์วิจารณ์ ถกเถียงกันในด้านการเมืองมากขึ้นทั้งนี้พลเมืองที่จะกล่าวถึงในบทความคือพลเมืองไทย ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา พลเมืองไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ตในการสร้างกลุ่มสังคมที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลที่สาม จึงมีการออกกฎหมายออกมาควบคุมผ่าน การออกกฎหมายควบคุมการแสดงออกทางความคิดในโลกอินเทอร์เน็ต ตัวอย่างเช่นพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ซึ่งเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ด้วยเหตุนี้ประเด็นของการเป็นทั้งพลเมืองของประเทศ อีกทั้งยังเป็นพลเมืองในชุมชนบนพื้นที่เสมือนจึงเป็นสิ่งที่ผู้จัดทำต้องการศึกษา

เนื้อเรื่อง

1. ความหมายของพลเมืองไทย

พลเมืองในที่นี้หากจะให้ความหมายตามนักวิชาการ โรเจอร์ สครูตัน (Roger Scruton) ในพจนานุกรมความคิดทางการเมืองของ พาลเกรฟ แมคมิแลน (Palgrave Macmillan) ได้ให้ความหมายของความเป็นพลเมืองไว้ว่า “เงื่อนไขของการเป็นพลเมืองที่แท้จริงซึ่งก็คือบุคคลผู้ที่เป็นสมาชิกที่รับผิดชอบต่อสังคม เชื่อฟังกฎหมาย และมีสำนึกที่ได้รับการพัฒนาในด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และการเป็นผู้ที่ควรได้รับความไว้วางใจที่จะดำรงตำแหน่งสาธารณะ” ในอีกความหมายหนึ่งของดร. อนเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2545) ที่กล่าวถึงความหมายของพลเมืองว่าพลเมืองคือ “ประชาชนหรือพลเมืองของรัฐ หรือสังคม หรือชุมชนที่อาศัยอยู่ที่มีความกระตือรือร้น รับผิดชอบต่อทั้งต่อตนเองและต่อสาธารณะหรือส่วนรวม ไม่ใช่เป็นบุคคลที่เห็นเรื่องสาธารณะหรือเรื่องส่วนรวมที่ไม่ใช่เรื่องของตัวเอง แต่เป็นเรื่องของคนอื่น หรือหน่วยงานอื่นที่ต้องทำแทนตน ตนเป็นเพียงผู้รับผลจากการกระทำเหล่านั้น ประชาชนในชุมชน หรือสังคม หรือในรัฐ ต้องมีความกระตือรือร้น ลูกขึ้นมารับผิดชอบต่อกิจการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งการคิด พัฒนา และเข้าไปมีส่วนร่วมในประเด็นที่รัฐจัดทำขึ้น”

พลเมืองไทย หมายถึงประชาชนหรือพลเมืองของรัฐไทย หรือสังคม หรือชุมชนที่อาศัยอยู่ภายใต้รัฐบาลไทยที่มีความกระตือรือร้น รับผิดชอบต่อทั้งต่อตนเองและต่อสาธารณะหรือส่วนรวม ไม่ใช่เป็นบุคคลที่เห็นเรื่องสาธารณะหรือเรื่องส่วนรวมที่ไม่ใช่เรื่องของตัวเอง แต่เป็นเรื่องของคนอื่น หรือหน่วยงานอื่นที่ต้องทำแทนตน ตนเป็นเพียงผู้รับผลจากการกระทำเหล่านั้น ประชาชนในชุมชน หรือสังคม หรือในรัฐ ต้องมีความกระตือรือร้น ลูกขึ้นมารับผิดชอบต่อกิจการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งการคิด พัฒนา และเข้าไปมีส่วนร่วมในประเด็นที่รัฐจัดทำขึ้น เพื่อให้เกิดความเสมอภาค สรุปลักษณะคือคนทั้งหลายที่มีสัญชาติไทยตาม กฎหมายไทย มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของประเทศไทยได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2. ความหมายของประชาธิปไตยไซเบอร์

คำว่า ไซเบอร์ ในพจนานุกรม Merriam-Webster อธิบายคำว่า Cyber หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่นอินเทอร์เน็ต การนำคำว่าไซเบอร์มาใช้กับประชาธิปไตยนั้น Barth และ Schlegelmilch (2014) ได้อธิบายถึงประชาธิปไตยไซเบอร์ไว้ว่า การศึกษาประชาธิปไตยในยุคที่ผ่านมามักจะเน้นไปที่เรื่องของการค้นหาการดำรงอยู่ของประชาธิปไตยในสังคมหรือระบอบการเมืองหนึ่งๆ ในขณะที่การศึกษาประชาธิปไตยในปัจจุบันจะเน้นไปที่เรื่องของการค้นหาคุณภาพของประชาธิปไตยและการจัดลำดับประเทศต่าง ๆ ผ่านระดับ

ของคุณภาพประชาธิปไตยและพบว่าในโลกนี้ประเทศที่มีคุณภาพประชาธิปไตยสูงนั้นมีไม่มากนัก และประเทศที่มีคุณภาพประชาธิปไตยต่ำนั้นอาจจะมียระดับของคุณลักษณะของเผด็จการสูงฉะนั้น จากคำจำกัดความดังกล่าวทำให้การพูดถึงพื้นที่ไซเบอร์นั้นมักจะเน้นไปที่เรื่องของพื้นที่เสมือนที่ถูกสร้างขึ้นและประกอบไปด้วยตัวแทนในโลกไซเบอร์และทำการติดต่อสื่อสารกันในพื้นที่หนึ่งๆ ที่มีลักษณะเหมือนเครือข่าย ด้วยความเกี่ยวข้องกันระหว่างเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและกระบวนการต่างๆ ในรูปแบบระบอบประชาธิปไตย เช่นการมีส่วนร่วมของประชาชนการแข่งขันกันในบรรยากาศ การเลือกตั้งหรือกระบวนการต่างๆ ในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ประชาธิปไตยไซเบอร์ที่มีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางนี้จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้สิทธิพลเมืองมีเพิ่มขึ้นและเข้มแข็งมากขึ้นประชาธิปไตยไซเบอร์จึงถูกนับเข้าเป็นหนึ่งในนวัตกรรมใหม่ของการออกแบบประชาธิปไตยที่มีศูนย์กลางที่สังคม รวมถึงยังเชื่อมโยงไปที่นวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ และการพูดถึงอนาคตประชาธิปไตย

จากข้อความที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประชาธิปไตยไซเบอร์นั้นมีความเชื่อมโยงกับประชาธิปไตยที่มีฐานบนเรื่องของความรู้ ด้วยเหตุนี้สังคมที่มีพัฒนาการไปสู่สังคมที่มีรากฐานในเรื่องของเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าและเศรษฐกิจความรู้ ซึ่งเป็นสังคมในรูปแบบใหม่จำเป็นต้องพึงพาลักษณะของความหลากหลายทางสังคมหรือความเป็นพหุนิยม ซึ่งจะนำไปสู่ทิศทางของการแข่งขันความร่วมมือและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ ในวิวัฒนาการของสังคมเช่นนี้ประชาธิปไตยไซเบอร์ จะเข้ามาขยายผลและเร่งเร้าให้ประชาธิปไตยที่มีพื้นฐานบนความรู้และความหลากหลายเหล่านั้นกล่าวคือ ประชาธิปไตยไซเบอร์จะถูกเชื่อมโยงเข้ากับประชาธิปไตยในภาพรวม โดยการก่อรูปโครงสร้างพื้นฐานทางการสื่อสาร และพื้นที่สาธารณะชนิดใหม่และมีคุณภาพแบบใหม่ เนื่องมาจากโครงสร้างการสื่อสารประกอบกับลักษณะของสาธารณชน ที่มีฐานบนเรื่องของสื่อและวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นส่วนที่ขยายออกมาจากประชาสังคม อันทำให้การผลิตที่พึงพิงกับการสร้างความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้

3. พลเมืองไทยกับประชาธิปไตยไซเบอร์

ความเกี่ยวข้องกันของพลเมืองไทยกับประชาธิปไตยไซเบอร์ มีนักวิชาการหลายคนในไทย ศึกษาการแสดงความเห็นบนสื่อดิจิทัล เช่นกันโดยจากการสำรวจเอกสารในช่วงระยะเวลาราว ทศวรรษกว่าที่ผ่านมา จะสามารถแบ่งการศึกษาสื่อดิจิทัลที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยได้เป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 เป็นการศึกษาผลกระทบของประชาธิปไตย หลังจากการใช้อินเทอร์เน็ตโดย การศึกษาบางส่วนมองว่า อินเทอร์เน็ตได้ทำให้เกิดการขยายตัวของการแสดงความคิดเห็นได้จริงๆ

และในแง่นี้สื่อดิจิทัลหรือการแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ตได้ส่งเสริมคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย เช่น(ยุทธพร อิศรชัย2544) และ(รัชนิกรทองทิพย์ 2548) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานของ (ญัฐกานต์ กุลณรงค์ 2551) ซึ่งเปรียบเทียบและเห็นชัดเจนว่าสื่อดิจิทัลได้เป็นช่องทางเลือกของผู้ที่มีความเห็นแตกต่างจากรัฐบาล เนื่องจากสื่อหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่มักจะถูกควบคุมโดยรัฐบาล ในขณะที่งานของ (ชาญชัย ชัยสุขโกศล 2552) ได้เสนอแนะว่าอินเทอร์เน็ตจะนำมาซึ่งการต่อสู้ทางการเมืองแบบสันติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งเสริมคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งงานศึกษาประเภทนี้สอดคล้องกับการมองอินเทอร์เน็ตในแง่ของการสร้างคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย

ประเภทที่ 2 มองสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างออกไปจากประเภทแรก โดยมองว่าในบางกรณีอินเทอร์เน็ต กลายเป็นช่องทางที่ลดทอนคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะเรื่องความมั่นคงและการสร้างประทุษวาทา ซึ่งเป็นช่องทางในการสร้างการแบ่งขั้วอย่างรุนแรงและการโจมตีกันด้วยข้อมูลข่าวสารที่เป็นเท็จ

ประเภทที่ 3 เป็นงานวิจัยที่เล็งเห็นปัญหาของอินเทอร์เน็ตในฐานะเครื่องมือของภาครัฐหรือองค์กรเอกชนต่างๆ ที่เข้ามาละเมิดหรือกำกับเสรีภาพหรือความเป็นส่วนตัวของประชาชนโดยพิรง รอรามสุตและนิธิตา คณานิธินันท์ 2547 พบว่าการปิดกั้นเว็บไซต์และการใช้กฎหมายเป็นหลักในการควบคุมหรือสร้างบรรทัดฐานในการแสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์เป็นแนวทางที่ไม่เหมาะสมในระยะยาวและเสนอแนะว่ารัฐหรือสังคมควรมีแนวทางที่ไม่ใช่กฎหมายมาสร้างมาตรฐานเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นบนสื่อออนไลน์หรือสื่อสังคม หรืออาจพิจารณานำชุดคุณค่าทางสังคมอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมจารีตความเชื่อมั่นความไว้วางใจหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่ทำให้เกิดคุณค่าบางอย่าง ที่สามารถยึดโยงและยอมรับร่วมกันมาเป็นเครื่องมือในการกำกับในการแสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์มากกว่า

4. สถาบันทางการเมืองไทยกับประชาธิปไตยไซเบอร์

การพัฒนาสถาบันทางการเมืองและการปกครองไทย ในช่วงที่ผ่านมาที่หลายประเด็นเกี่ยวเนื่องกับเรื่องของโลกไซเบอร์ เช่น การออกกฎหมายจำนวนมากที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในโลกอินเทอร์เน็ต ความตั้งใจในการควบคุมอินเทอร์เน็ตโดยการบล็อกสแกนและตรวจสอบการใช้งานของรัฐบาลและการดำเนินคดีทางการเมืองต่อกิจกรรมทางการเมือง ที่เชื่อมโยงกับการแสดงความคิดเห็นในโลกไซเบอร์นั้น ทำให้การแสดงความคิดเห็นบนสื่อดิจิทัลเป็นเรื่องที่สุ่มเสี่ยงและทำให้กิจกรรมในโลกไซเบอร์ โดยเฉพาะประชาธิปไตยในโลกไซเบอร์ถูกมองด้วยสายตาหวาดระแวง และกลายเป็นเรื่องของอาชญากรรมอินเทอร์เน็ต ถูกใช้เป็นเครื่องมือของภาครัฐ

ในการกีดกันหรือจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกของปัจเจกบุคคล และยังเป็นเครื่องมือของภาคเอกชนในการป้องกันการตรวจสอบของสื่อมวลชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงพลังอีกด้านหนึ่งของอินเทอร์เน็ต ยกตัวอย่างกฎหมายไทยที่ใช้กำกับดูแลกิจกรรมต่างๆ ที่มีในโลกไซเบอร์ อาทิ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และนโยบายของรัฐกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการใช้มาตรา 14 ในฐานความผิดหมิ่นประมาทไว้ว่า เป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ซ้ำซ้อนเนื่องจากความผิดฐานหมิ่นประมาทมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว มีอัตราโทษที่สูงโดยความผิดตามมาตรา 14 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีปรับไม่เกิน 100,000 บาทขณะที่ความผิดฐานหมิ่นประมาทมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีปรับไม่เกิน 20,000 บาทความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาอัตราโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 2 ปีปรับไม่เกิน 200,000 บาท ทั้งนี้เมื่อนำ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 มาใช้ฟ้องร้องในประเด็นการหมิ่นประมาท จึงทำให้จำเลยต้องแบกรับอัตราโทษที่หนักขึ้นนอกจากนี้ยังเป็นคดีที่ยอมความไม่ได้คดีหมิ่นประมาท เป็นความผิดต่อส่วนตัวคดีจำนวนไม่น้อยเมื่อขึ้นสู่ชั้นศาลแล้วสามารถตกลงชดใช้ค่าเสียหายหรือกล่าวขอโทษกัน ก็ทำให้คดีความจบกันไปแต่ความผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 ไม่ใช่ความผิดที่ยอมความได้แม้ผู้เสียหายกับจำเลยตกลงกันได้จนคดีหมิ่นประมาทจบลงแล้ว ความผิดตามมาตรา 14 ก็ยังต้องดำเนินคดีต่อไป สรุปคือถึงแม้จะมีชุมชนเสมือนที่เกิดขึ้นมาทำให้พื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ สถาบันการเมืองและการปกครองได้แต่ทุกอย่างก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่คอยควบคุมกำกับดูแลอยู่

5. ไซเบอร์กับการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย 3 ประการ

ประการที่ 1 ทิศทางที่นักการเมืองสามารถเข้าถึงผู้สนับสนุนทางนโยบายของตนได้อย่างตรงไปตรงมาจากเดิมที่การสื่อสารทางการเมืองจากนักการเมืองไปยังประชาชนทำได้โดยผ่านสื่อด้านเดียวเช่นโทรทัศน์วิทยุหนังสือพิมพ์หรือวารสารต่างๆ หรือการพบปะประชาชนบนท้องถนน ประตูป้านหรือเทศกาลสำคัญต่างๆ

ประการที่ 2 อินเทอร์เน็ตได้ไปเปลี่ยนแปลงแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจากเดิมที่ประชาชนมีส่วนร่วมแค่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งการลงประชามติในประเด็นต่างๆ การจัดทำเวทีสาธารณะหรือการประชุมทางการเมืองตลอดจนการเขียนข้อร้องเรียนผ่านหน่วยงานต่าง ๆ แต่อินเทอร์เน็ตได้เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมเหล่านี้ให้อยู่ในสายตาสาธารณะมากขึ้นซึ่งได้ทำให้การแสดงออกทางการเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็วและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้น

ประการที่ 3 อินเทอร์เน็ตได้สร้างผู้เล่นใหม่ในทางการเมืองจากเดิมที่ผู้เล่นที่ทรงอิทธิพลในทางนโยบายถูกจำกัดแค่ผู้กำหนดนโยบายกลุ่มหนึ่ง ซึ่งความเห็นทางการเมืองไปในทิศทางที่จำกัด

แต่อินเทอร์เน็ตได้ทำให้ผู้เล่นทางการเมืองมีความหลากหลายมากขึ้น และประเด็นทางการเมืองถูกจับตาจากภาคส่วนที่หลากหลายมากขึ้น การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนแปลงประเด็นนโยบายสาธารณะในช่วงระบอบเผด็จ การมีการกระทำการผ่านแพลตฟอร์มที่ประชาชนได้ออกมาแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เป็นการขยายพื้นที่ประชาธิปไตยโดยเฉพาะในระดับพื้นที่ไซเบอร์ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะ อาทิกรณีโครงการอาหารกลางวันเด็ก ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับความนิยมจากสื่อออนไลน์จนกลายเป็นปรากฏการณ์ของสังคมในปี พ.ศ.2561 เนื่องจากการได้มีการนำงบประมาณจากโครงการดังกล่าวไปใช้ผิดวิธี โดยมีการเผยแพร่คลิปว่าโรงเรียนบ้านท่าใหม่ อำเภอนาทม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ให้นักเรียนรับประทานอาหารกลางวันเป็นขนมจิ้นราตน้ำปลาเป็นเวลาหลายวัน ซึ่งอาหารดังกล่าวเป็นอาหารที่ไม่มีคุณค่าทางอาหารเพียงพอ และมีความชอบมาพากลว่าจะเป็นการใช้งบประมาณที่ไม่ถูกต้อง และเมื่อคลิปนั้นได้ถูกแชร์อย่างเปิดเผยในโลกออนไลน์ ได้ส่งผลกระทบกระเทือนต่อการบังคับใช้นโยบายของรัฐ เหตุการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การตอบสนองจากโลกสังคมออนไลน์ โดยนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น

6. ปรากฏการณ์การเมืองไซเบอร์ของไทย

การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตของคนไทยในช่วงที่ผ่านมา ไม่ได้มีลักษณะเพียงแค่การพูดถึงผลกระทบทางบวกหรือลบเท่านั้น แต่ยังมีการลงหลักปักฐานให้ประชาธิปไตยไซเบอร์ มีความเป็นสถาบันและส่งเสริมคุณค่าของประชาธิปไตย อีกทั้งมีความเชื่อมโยงกับการถดถอยของประชาธิปไตยในช่วงที่ผ่านมา ทั้งในส่วนของความขัดแย้งทางการเมืองที่คุกรุ่น และทวีความรุนแรง รวมทั้งระบอบการรัฐประหารที่ทำให้การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตถูกจับจ้องและโยนความผิดให้ ผ่านการออกกฎระเบียบและดำเนินคดีทางกฎหมายในส่วนของกิจการทางการเมืองที่เกิดขึ้นในโลกไซเบอร์ โดยเฉพาะในส่วนของ การแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ยังพบเรื่องของการไม่ดำเนินคดีกับผู้ที่สนับสนุนรัฐบาลในการเผยแพร่ความเห็นและทัศนะทางการเมืองในโลกไซเบอร์ด้วยมาตรฐานเดียวกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยในการยึดอำนาจการเมือง และปิดกั้นเสรีภาพ ยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่รัฐบาลใช้อำนาจผ่านกฎหมายในการปิดเพจเฟซบุ๊กที่มีชื่อเพจว่า รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส ที่ซึ่งเป็นเพจชุมชนเสมือนที่มีสมาชิกจำนวน 1 ล้านคน ที่ใช้เพจนี้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยน วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นต่อสถาบันการเมืองการปกครองซึ่งส่งผลกระทบต่อรัฐบาล อีกเหตุการณ์หนึ่งที่รัฐบาลได้ใช้อำนาจในการปิดกั้นการเข้าถึงเพจเฟซบุ๊กอีกหลายเพจ โดยคำสั่งหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง (กอร.ณ.) ที่ 4/2563 เรื่อง ให้ตรวจสอบและให้ระงับการออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ของสื่อ 4 แห่ง และ 1 แพนเพจ ได้แก่ Voice

TV, ประชาไท Prachatai.com, The reporter, THE STANDARD และ เยาวชนปลดแอก Free YOUTH

สรุป

ประชาธิปไตยไฮเบอร์ เป็นปรากฏการณ์ของการประชาธิปไตยที่ปรากฏขึ้นในพื้นที่ที่เรียกว่าพื้นที่ไฮเบอร์ และเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ที่สำคัญในการแสดงออกทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต โดยผลการศึกษาและข้อถกเถียงเรื่องการเมืองในอินเทอร์เน็ตในช่วงที่ผ่านมาพบว่า อินเทอร์เน็ตมีทั้งช่องทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย แต่ก็มีบางแง่มุมที่ทำให้ต้องระมัดระวังเช่นกันว่า อินเทอร์เน็ตจะมาลดทอนคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะมิติความมั่นคงและการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งเป็นช่องทางในการสร้างการแบ่งขั้วอย่างรุนแรงและการโจมตีกันด้วยข้อมูลข่าวสารที่เป็นเท็จ ซึ่งการกระทำสิ่งต่างๆ ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและกฎหมายต้องถูกใช้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าพื้นที่เหล่านั้นเป็นของฝ่ายใดก็ตาม

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากบทความวิจัยฉบับนี้ กล่าวถึงพลเมืองไทยกับประชาธิปไตยไฮเบอร์ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับนั้นมีประเด็นสำคัญที่เป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับผู้จัดทำคือ การทำความเข้าใจกับคำว่าประชาธิปไตยไฮเบอร์ ที่สรุปได้ว่าเป็น การนำเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต เป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในประชาธิปไตยในพื้นที่ที่เรียกว่า ชุมชนเสมือน ที่ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและผู้คนสามารถเข้าถึงได้ ทั้งนี้ทั้งนั้นทางผู้จัดทำได้ตระหนักถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ที่จะเกิดขึ้นได้ในสังคมอีกทั้งการที่ได้เรียนรู้ถึงข้อกฎหมายที่เป็นสิ่งที่จะต้องคอยกำกับดูแลการใช้พื้นที่ที่ถูกเรียกว่า ชุมชนเสมือนนี้ และส่งผลกระทบต่อพลเมืองทุกคนภายใต้กฎหมายเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย ชัยสุขโกศล. (2552). เทคโนโลยีกับการต่อสู้ทางการเมืองโดยไร้ความรุนแรง: ศึกษากรณีอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์).สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ไทยรัฐออนไลน์,(19 ตุลาคม 2563). “เยาวชนปลดแอก” แจ้งเปิดเพจสำรองประณามรัฐ
พยายามคุกคาม-ปิดกั้นสื่อ. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2563 , จาก
<https://www.thairath.co.th/news/politic/1956534>

นิวัต เนียมพลอย. (2556). ไชเบอร์กับการรักษาความปลอดภัยและการปฏิบัติการ. สืบค้นเมื่อ 23
กันยายน 2563 , จาก<https://nniwat.wordpress.com/2013/11/08>.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล.(2559).การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง,พิมพ์ครั้งที่2.กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.สถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตย

พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560

พิชญ พงษ์สวัสดิ์. (2561). ประชาธิปไตยไชเบอร์: ข้อเสนอเพื่อพัฒนาคุณค่าของระบอบ

ประชาธิปไตยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ:สถาบัน
พระปกเกล้า.

พิชญ พงษ์สวัสดิ์,(14 พฤษภาคม 2562).ความเป็นพลเมือง , สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2563, สืบค้น
จากhttps://www.matichon.co.th/columnists/news_1491921

ยุทธพร อิศราย. (2544). อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย (วิทยานิพนธ์).สาขาวิชาการปกครอง ภาค
วิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

รัชนิกร ทองทิพย์. (2548). การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างพันธมิตรของขบวนการเคลื่อนไหวทาง
สังคมแนวใหม่ (วิทยานิพนธ์).คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สยามรัฐออนไลน์,(23 มกราคม 2561).ความเป็นพลเมือง , สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2563 , สืบค้น
จาก<https://siamrath.co.th/n/29845>

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.

(ม.ป.ป.). ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 23 กันยายน 2562, จาก
<http://webstats.nbtc.go.th/netnbt/INTERNETUSERS.php>.

สาวตรี สุขศรี. (2555). ผลกระทบจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระท ความผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์พ.ศ. 2550 และนโยบายของรัฐกับสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น.
กรุงเทพฯ: โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน(iLaw) ในมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อ
สังคม.

สุธาสิณี พลอยขาว. (2551). วัจนกรรมการแสดงความคิดเห็นในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต
(วิทยานิพนธ์).คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- สุวิชาภา อ่อนพึ้ง. (2554). ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2550: ศึกษาความผิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลอันกระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร (วิทยานิพนธ์).คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- Barth, Thorsten D., and Schlegelmilch, Willi. (2014). Cyber democracy:The future of democracy?. In Elias G. Carayannis, David F. J. Campbell, and Marios Panagiotis Efthymiopoulos (Eds.),Cyber-development, cyber-democracy and cyber-defense: Challenges, opportunities and implications for theory, policyandpractice(pp.195-206). New York: Springer.
- Bimber, Bruce. (1998). The internet and political mobilization: Research note on the 1996 election season. Social Science Computer Review, 16, pp. 394-404.
- Campbell, David F.J., andCarayannis, Elias G. (2014). Explaining and comparing quality of democracyin quadruple helix structures:The quality of democracy in the United States and in Australia, challenges and opportunities for development. In Elias G. Carayannis, David F. J. Campbell, and Marios PanagiotisEfthymiopoulos(Eds.), Cyber-development, cyber-democracy and cyber-defense: Challenges, opportunities and implications for theory, policy and practice(pp.117-146). New York: Springer.
- BBCNEWS(ไทย),(สิงหาคม). เฟซบุ๊กเตรียมดำเนินการทางกฎหมายกับรัฐบาลไทยล้งบังคับบล็อก การเข้าถึงกลุ่มปิดที่พูดคุยเกี่ยวกับราชวงศ์. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2563 , จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53900663>